

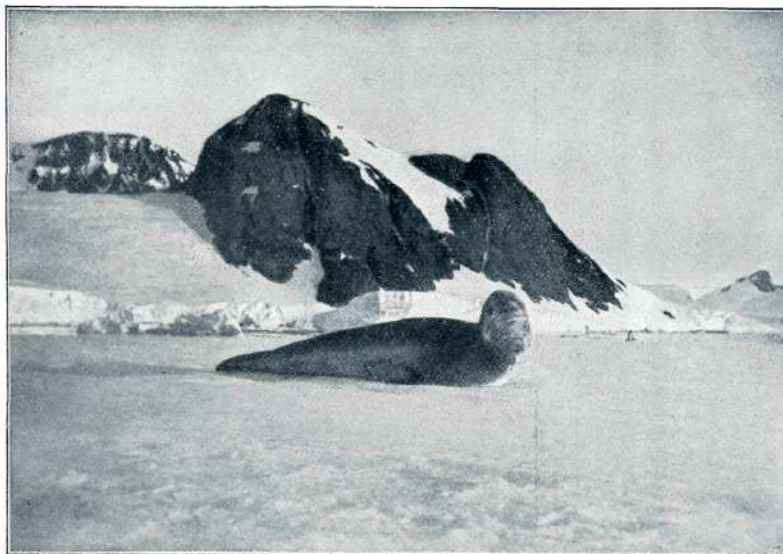
OKOLI AZIJE IN AMERIKE.

Spisal dr. Vinko Šarabon.

(Dalje.)

Leta 1610. je prišel angleški kapitan Jona Poole do Spitsbergov, opazoval severne jelene, našel tudi črni premog; ker je oprema ladje stala ogromne vsote, je ubil veliko število mrožev, da bi s skupičkom vsaj deloma pokrila velike stroške. Ladja sama je bila last ruske ali moskovitske družbe na Angleškem, torej družbe, katere prvi cilj je bila trgovina s severom. Druga ladja te družbe je istega leta zasadila zastavo na Medvedjem otoku in ga proglasila za angleško posest. Poole (Pul) je pripovedoval doma o kitih in mrožih, zato odpravi l. 1611. družba zopet dve ladji na lov na kite. Majhne so bile takrat ladje: večja, Mary Margaret, pod poveljstvom kapitana Bennetta je vsebovala 160 ton, manjša, z imenom Elizabeta, pod načelstvom Poola, pa celo 60 ton. Zanimivo je, da je bilo na tej manjši ladji tudi pet Baskov od Biskajskega zaliva, ki so jih imeli tedaj za najboljše lovce na kite; znano je, da pride kit tudi do španske obale. Prvo ladjo je zdrobil led v vodovju Spitsbergov, z drugo je obiskal Poole poleg Spitsbergov najbrže celó vzhodno obalo Grenlandije in se mudil tudi ob Medvedjem Otoku. Pozneje se je potopila tudi njegova ladja; vse moštvo pa se je srečno rešilo. — Leto pozneje je zopet na lovu, ladji imata prikladnejši imeni, imenujeta se „Mrož“ in „Kit“. Tedaj pa pridejo na lov tudi Holandci, prepir se začne. Leta 1614. ustanovijo Holandci „severno družbo“ in pošljejo proti Spitsbergom kar štirinajst ladij naenkrat; spremljajo jih štiri bojne ladje, vsaka s trideset topovi. Seveda so za sedaj morali Angleži odnehati. Nista bila zadosti ta dva tekmeča: 1615 se prikažejo še Danci; kapitani zahtevajo davek od vseh ribiških ladij, češ „odkrili smo Zahodno Grenlandijo in Spitsbergi so del Grenlandije“. Ni kazalo drugače, pomiriti so se morali, vsak je nekoliko odjenjal. Značilno je, da še danes nimajo Spitsbergi pravega gospodarja; čigavi naj bodo? Ali naj jih oddajo Holandski, ki jih

je prva zopet odkrila, ali Angleški, ki jih je prva začela gospodarsko izkoriščati, ali Ruski, ki je deželo podedovala za drugimi, kakor bomo še videli? Rusi so imeli nekoč okolinokoli ob obalah vse polno kolonij, več rodbin je živelo tu cela leta, redil jih je lov na živali s kožuhovino. Ali naj se jih polasti Norveška, ki se je začela zanimati zanje zlasti v novejšem času, ali Švedska, ki je pričela z znanstvenim raziskovanjem in ki pošilja zadnjega pol stoletja skoro vsako leto ekspedicije tja, ki je dala izmeriti vse obale in ki je svet šele pravzaprav opozorila na bogastvo, skrito v zemlji spitsberski? Nordenskjöld je mnenja, naj bi Spitsbergi ostali taki kot so bili: pravne razmere, zlasti kar se tiče rudokopstva — dobivajo tam premog v velikanskih množinah, pa tudi zlato, marmor itd. — naj bi se uredile mednarodnim potom, kakor n. pr. ribištvo ob Novi Fundlandiji po izreku mirovnega sodišča v Haagu, dežela sama naj bi pa ostala skupna posest človeštva. Nobena krajina severne polute ni namreč tako pripravna za izhodišče najrazličnejših polarnih ekspedicij, zlasti glede znanstvenega raziskovanja; naj ostanejo Spitsbergi, pravi Nordenskjöld, nekaj prost muzej arktične narave. Vsako leto pride sedaj tja na tisoče turistov in

PREBIVALEC NA SEVERNEM TEČAJU.